

Nyikolaj Vasziljevics Gogol

Egy őrült naplója

(Fordította: Czimer József)

Fantasztikus! Senki, de senki nem hallotta. Egész biztos. Csakis én. Egyesegyedül. Egészen bizonyos vagyok benne. Fantasztikus! Fantasztikus!

*

Ma, 1834. október 3-án csodálatos kalandban volt részem. Reggel, mihelyst felébredtem, szólítottam Mavrát. Fantasztikus! Odahozta a csizmámat. Kérdeztem, hány óra? Tíz óra múlt. Erre elkezdtem sietni az öltözködéssel. Bevallom, egyáltalán be sem mentem volna a minisztériumba, ha csak egy percre is előre láthatom azt a savanyú képet, amit az osztályvezetőnk vágott. Csak egy idő múlva szólalt meg: hé, te, Popriscsin, miféle zűrzavar van mostanság a kobakodban? Mi? Úgy dolgozol, mint akinek nincs ki mind a négy kereke! Olyan zagyaságokat művelsz, hogy az ördög sem ismeri ki magát az irományaiddal. Hát nem látod? Címzések kis betűvel, nem írsz se dátumot, se iktatószámot! Iktatószámot! Hhh! Majompofa! Egyszerűen féltékeny rám. Féltékeny rám, mert én ülök a kegyelmes úr előszobájában és én hegyezem ki a tollakat. Ja igen. Igaz viszont, hogy nálunk a szolgálat roppant előkelő. Mindenütt olyan tisztaság van, amilyenhez foghatót másutt nemigen találni, az asztalok mind mahagóniból, az ember minden főnökének „Ön”. Hát igen, én bevallom, én már régen otthagytam volna a minisztériumot, ha a szolgálat nem volna olyan előkelő.

Felvettem a rendes, hétköznapi köpenyemet, esernyőt is vettem, szakadt az eső. Az utcán ilyenkor senki. Csak itt-ott látni egy-egy asszonyt, aki a felsőszoknyáját borítja a fejére, egy-egy kereskedőt, aki esernyőt tart a feje fölé, no meg kocsisokat. Most éppen ott baktatott előttem egyik hivatalnokkollégám, nemes ember, mint én. Ahogy megpillantottam a sarkon, rögtön megértettem, miről van szó. „Hohó, barátocskám, te nem a minisztériumba igyekszel, te annak a hölgyeménynek a nyomát követed, aki ott szaporázza előtted a lépéseit, annak a lábikrájára mereszted te a szemedet. Micsoda fickók vagyunk mi, állami hivatalnokok! Szavamra mondom, leckét adhatnánk a tiszturaknak!

Ha egy hölgy csak az orra hegyét mutatja nekünk a kalapja alól, mi már is rohamra indulunk.”

És ahogy így elmélkedtem, hirtelen egy hintó állt meg a kirakat előtt, amelynél álldogáltam. Rögtön ráismertem.

De hiszen ez a mi kegyelmes urunk kocsija. De hát mi keresnivalója van a kegyelmes úrnak ebben az üzletben!... Ez egészen biztos a lánya!... Persze! Mit is kereshetne a kegyelmes úr ebben a divatüzletben? A fal mellé húzódtam. Egy inas kinyitotta a hintó ajtaját és ő kirebbent belőle... akár egy kis madár. Egy pillantást vetett jobbra, egyet balra. Én tisztán láttam a szemét és a szemöldökét. Úristen. Elvesztem... Elvesztem. De micsoda gondolat ilyen időben eljárni hazulról!

És még mondja valaki, hogy a nőknek nem a ruha az istenük. Nem ismert rám. De bevallom, én magam is minden tőlem telhetőt elkövettem, hogy elrejtőzzem a szeme elől, mert a köpenyem már nagyon piszkos és ami még nagyobb baj, már nem is eléggé divatos. Most egy nagy gallért viselnek, az enyémen meg két kicsi van, egyik a másikon. Meg aztán az enyém posztó is, elég durva, meg rosszul is van felgőzölve.

A kutyuskája nem tudott felmenni a bolt lépcsőjén, kint maradt az utcán. Ismerem ezt a kutyuskát. Maggiének hívják.

„Ugye Maggienek hívnak? Milyen édes, helyes kis kutyuska vagyunk! És ebben a pillanatban megszólalt mellettem egy cérnavékony hangocska: »Szervusz, Maggie!« Puff neki! De hát ki szólt? Körülnéztem, és két hölgyet láttam esernyővel. Az egyik fiatal, a másik már idősebb. De hisz ezek már régen elhaladtak mellettem, legalább húsz lépésnyire lehetnek tőlem!” És ekkor újból megszólalt ugyanaz a cérnavékony hangocska: „nahát Maggie, ezt igazán nem vártam volna tőled!” Ejha! Látom, hogy Maggie egy másik kis kutyát szaglász, nyilván az imént elhaladt két hölgy kutyuskáját. Mi az ördög! Csak nem vagyok berúgva? Ugyan, ez úgys elég ritkán fordul elő velem!

„Ugyan, Jolikám, te félreismersz.” A saját szememmel láttam, hogy ezt meg Maggie mondta... „Én csak - vau-vau-vau -, én csak nagyon beteg voltam.”

Ezt a kutyát! Nézze meg az ember! Bevallom, az első pillanatban teljesen elámultam, látva, hogy egy kutya *úgy* beszél, mint egy ember. De mikor jobban utánagondoltam a dolognak, rájöttem, hogy tulajdonképpen nincs ezen mit csodálkozni.

Elvégre sok hasonló megfigyelés történt már ezen a téren. Ha jól emlékszem, Angliában partra úszott egyszer egy hal, mondott két szót valami idegen nyelven, aztán visszaúszott, és a tudósok három éve törik a fejüket, hogy mit mondhatott, és azóta sem tudnak rájönni. Meg aztán az újságban is olvastam, hogy két tehén belépett egyszer egy boltba és kért fél font teát. De bevallom, az sokkal jobban meglepett, amikor Maggie azt mondta: „Hidd el, Jolikám, én megírtam neked, hogy beteg voltam, csak az a gazember Hektor biztosan nem adta át a leveleimet!”

Nahát! Vonják meg a fizetésemet, ha valaha is hallottam, hogy *egy kutya írni tudjon!*... De még ha hallottam volna is ilyesmit - hát hogyne -, ez lehetetlen! Írni nem elég! Helyesen kell írni! Helyesen írni pedig csak a nemes ember tud. Nem mondom, vannak kereskedősegédek, sőt, a jobbágynépség között is akad olyan, aki valamiféle ákombákomot papírra tud vetni, de hát az nem emberi írás, az csak afféle gépies tevékenység, se vessző, se pont, se stílus. Hát szóval elámultam. Bevallom, én az utóbbi időben gyakran látok és hallok olyan dolgokat, amelyeket rajtam kívül senki nem lát és nem hall.

„Na jó, mondom magamban. Kövessük csak ezt a Joli nevű kiskutyát, majd megtudjuk, kicsoda és mit akar!”

Kinyitottam az esernyőmet és utánaeredtem a két hölgynek. Ezek befordultak a Goročovaja utcába, onnan a Sztoljárnája utcába, aztán a Mesánszkaja utcába, a Kokuskin-híd irányában, és megálltak egy nagy ház előtt.

De hisz ezt a házat én ismerem! Hát persze! Milyen szamar vagyok, hogy nem jöttem rá rögtön! Hisz ez a Zverkov-ház! Ház! Bérkaszánya! Amiben mindenféle népség lakik összezsúfolva. Szakácsok, ügynökök, néhány magamfajta fickó is. Úgy laknak ott az emberek egymás hegyén-hátán, akárcsak a kutyák. Van egy barátom, aki gyönyörűen játszik trombitán. Az is ott lakik a III. emeleten. Nos ebbe a házba léptek be a hölgyek és felmentek a IV. emeletre.

Mára elég, itt abbahagyom, de azért a helyet jól megjegyzem: Zverkov-ház, és nem fogom elmulasztani a kínálkozó alkalmat.

Felvettem a rendes hétköznapi köpenyemet...

Szakadt az eső... Megállt egy hintó...

Október 4.

Mintha egy fiatal lánynak az ő társadalmi helyzetében megengednék, hogy ilyen késői időben kijárjon. De hát én vagyok a hibás! Igazán mehettem volna hamarabb is. De annyi baj legyen! Így ni! Lássuk csak!

Ma szerda... Mint minden szerdán, reggel hét óra harminckor elindultam a kegyelmes úr lakására és bementem a dolgozószobájába. Szántsándékkal jó korán indultam, szépen elhelyezkedtem és megfaragtam valamennyi tollát.

Hát igen. A mi kegyelmes urunk kétségkívül roppant intelligens ember. A legtöbb szekrénye tele van könyvvel. És micsoda tudományos könyvek. Nem a magamfajta tuskónak való. Csupa német, csupa francia. Én soha nem hallottam tőle egyetlen fölösleges szót sem. Még akkor is, amikor az ember átad neki egy aktát, akkor is csak azt kérdezi: „Odakint?...” „Nyirkos, kegyelmes uram, nyirkos... hideg van és nyirkos!” Ó, őt nem abból a fából faragták, mint minket. Ő államférfi! Bizony! Ő államférfi!

De azt azért észrevettem, hogy engem különösen szeret. Ó, hisz ha a lánya is... csak egyetlen-egyszer... Micsoda arcátlanság! Pfuj! Pfuj! Tudom, tudom! Hallgatok, hallgatok... hallgatok! Mi ez? „Szemelvények a francia politikai irodalomból.” Micsoda ostoba népség ezek a franciák! Mit akarnak ezek tulajdonképpen? Szabadságot a sajtónak? Egytől-egyig börtönbe csuknám és megbotoztatnám őket. Ez meg mi? Báli beszámoló... egy kurszki földbirtokos tollából. Milyen jól írnak ezek a kurszki földbirtokosok!

De akkor észrevettem, hogy már fél egy... és a mi kegyelmes urunk még mindig nem jött ki a dolgozószobájából. De fél kettő felé rendkívüli esemény történt... de fél kettő felé olyan rendkívüli esemény történt, amelyet semmilyen toll nem képes leírni. Hirtelen kinyílt az ajtó. Én azonnal fölpattantam, magamhoz vettem az aktákat, mert azt hittem, hogy a kegyelmes úr jön...

De nem ő volt, hanem Ő, Ő, ő maga, Ő, a... lánya.

Istenem, de gyönyörűen volt öltözve. A ruhája fehér... hattyúpehely, tündökletes! És az a pillantás, amit rám vetett! Napsugár! Istenemre, valóságos napsugár!

Röviden üdvözölt és azt mondta: „Papa nincs itt?” Jaj, jaj, jaj, ez a hang! Csalogány, valóságos kis csalogány!

„Ne! Ne büntessen engem, kegyelmes kisasszonyka! Vagy igen, ha ez önnek jólesik, csak fenyítsen meg engem tulajdon felséges kis kezével!” Ezt kellett volna mondanom! Ezt mondhattam volna...; de tudj isten, a nyelvem egyszerűen összezsugorodott és csak: „Nem... öö... nem tudom kérem...” Csak ennyit tudtam kinyögni.

Ő rám nézett, egy pillantást vetett a könyvekre, aztán leejtette a zsebkendőjét. Én odaugrottam, de elcsúsztam azon a nyavalyás padlón, majdnem feltöröltem az orrommal. De végül is összeszedtem magam, odaugrottam és felemeltem a zsebkendőt.

Mennyei szentek! Micsoda zsebkendő! Batiszt! A legfinomabb batiszt, és micsoda illata volt! Ámbra! Nincs más kifejezés rá, ámbra! Nem!... Excellenciás... igen... excellenciás illata volt. Ő megköszönte, halkan felkacagott, alig nyitva ki édes szájacskáját, és kirebbent az ajtón.

Én ott maradtam mozdulatlanul - egy óra hosszát. Aztán belépett egy inas és azt mondta: „Popriscsin úr, menjen haza! Őexcellenciája már nem jön!”

Nem szenvedhetem az inasok társaságát! Csak lebzselnek az előszobában, egy fejbőlintásra se méltatják az embert! De még ha csak ezt tennék! A múltkor egy ilyen barom arra vetemedett, hogy fel sem kelve a helyéről, dohánnyal mert kínálni engem!

Tudod te, nyavalyás rabszolga, hogy én nemesi származású állami hivatalnok vagyok?

Mindegy... Vettem a kalapom, bebújtam a köpenyembe, magam, mert ezek a lakáj urak úgyse segítenék fel az emberre, és hazamentem. Itthon eldőlv az ágyamon pihentem szinte egész nap. Késő este beburkolóztam a köpenyembe, és elindultam a kegyelmes úr házához. Lesbeálltam a lépcsőfeljárónál, és hosszú, hosszú ideig vártam a kisasszonykára, hátha kijön, kocsiba ül, és én még egyszer láthatom. De nem mutatkozott senki!

November 6.

Osztályvezető! Osztályvezető! Mi az az osztályvezető? „Tudod te egyáltalán, hogy miket művelsz?” Ezt meri nekem mondani. Miket művelek! Miket művelek! Semmit se művelek!

Nana, gondolkodjál csak egy kicsit, te Popriscsin! Már elmúltál 40 éves, nem igaz? Ideje, hogy benőjön a fejed lágya! Azt hiszed, nem veszem észre a csibészéseidet? Hogy most éppen a kegyelmes úr lánya körül forgolódol! De csak szedd össze az eszed egy percre! Ki vagy te? Mi vagy te... Egy senki! Egy semmi! Nincs egy fityinged sem! Öntelt, az vagy! Miért nem nézel a tükörbe? Ő beszél! A pofázmánya olyan hosszú és rücskös, mint valami kiszáradt marhahólyag, a feje búbján azt az egy szál hajcsomót tincsbe bodorítja, valami rózsailatú pomádéval keni, hogy égnek álljon, és azt hiszi, hogy neki minden jól áll. Be-e-e! Tudjuk, miért haragszik rám? Féltékeny! Nyilván meglepték a jóindulatnak azok a jelei, amelyekkel engem elhalmoznak. Csakhogy én köpök rád! Érted?!

Osztályvezető! Méltóságos úr!

Aranyláncot akaszt az órájára. 30 rubelért csináltat cipőt...

Na és? Mehet vele a fenébe!

Hát én? Az én apám tán nem volt nemesember? Tán szabó volt, vagy őrmester? Nemes ember vagyok én is! Én is előléphetek! Miért ne!

42 éves vagyok. 42 év a mai időkben pontosan az a kor, amelyben épphogy elindul az ember a karrier útján.

Ne félj, barátocskám, lesz még belőlünk is méltóságos úr... vagy még több is, ha isten is úgy akarja!

Fejedbe vetted, hogy rajtad kívül nincs is igazi gavallér többé a világon?

Csináltassak csak én is egy frakkot Rucsnál, kössek hozzá olyan nyakkendőt, mint a tied, mindjárt olyan kicsi leszel mellettem, hogy a bokámig sem érsz! A bokámig se!

Csak az a baj, hogy... nincsen pénzem!

November 8.

Bravó, bravó! Hogy volt! Hogy volt!
Istenem, de szeretek színházba járni!

„Filotka és Miroška, a két vetélytársak, avagy egy ara és négy vőlegény.” Bohózat. Hö-hö-hö!

De jól adták a bolondot! Rengeteget nevettem rajta. Aztán volt egy színmű is, meg egy gúnyvers az ügyvédekről; És egy másik! Egy börtönírnokról. Tyű! Az nagyon merész volt. Csodálom, hogyan engedheti meg az ilyesmit a cenzúra!

A kereskedőkről nyíltan kimondják, hogy becsapják az embereket, hogy a drágalátos csemetéik dorbézolnak és a nemesek között pöffeszkednek. Aztán volt egy mulatságos kuplé is az újságírókról. Hogy az újságírók minden alkalmat megragadnak, hogy kiöntsék az epéjüket, és a szerző a közönség védelmét kérte!

Nem! Manapság a szerzők nem írnak eléggé szórakoztató darabokat. Alfonz, a csábító. Szomorújáték. Írta: Axentyij Ivanovics Popriscsin, színműíró... címzetes fogalmazó.

Ó, Alfonz! Hol vagy? Hol maradsz? Megöl ez a bizonytalanság! Ó, Alfonz, hol vagy? Hol vagy?

Ah, isten hozta, Alfonz!... Odakint?... Öö.

Ah, Alfonz, adja ide a kezét! Tegye ide a szívemre!

Érzi, hogy dobog? Szinte riadót ver! Ó, Alfonz!

Maga hűtlen csábító! Magának az asszonyok csak egy szőnyeg, amelyen tapos... Szőnyeg, amelyen tapos!

Ön diadallal távozik, de egy összetört szívet hagy itt. A fájdalom a legnagyobb csábító! Ön arra kényszerít engem, oh, Alfonz, hogy a gyűlölt bárót válasszam! Ne, ne, ne... ne!... Függöny... Alfonz lakosztálya. Inas be.

Uram, egy elfátyolozott hölgy kér bebocsáttatást!... Vége!

Nagyon szeretek színházba járni! Amint három kopejkát érzek a zsebemben, nem tudok ellentállni, máris futok oda!

Bezzeg a hozzám hasonló állami hivatalnokok között valóságos disznók is vannak, akik a világ minden kincséért se mennének színházba. Még akkor is csak alig-alig méltóztatnak odafáradni, amikor ingyen jegyet kapnak.

„Gyémántom, gyöngyöm! Mind néked adtam,
Mind a tied, szerelmem!
Nincs egyebem, csak a szívem,
Hát mondd, mit akarsz a szívemmel?”

Istenem, de szépen énekelte ezt az énekesnő!

De azért én mindig csak arra a másikra gondoltam. Ó, hisz ha csak egyetlenegyszer... tudom; tudom!... Hallgatok... hallgatok...!!

November 11.

Istenem, miért is nem tudom soha megmondani a kegyelmes úrnak, amit szeretnék! Pedig ma is, többször is megpróbáltam, de tudj isten, a nyelvem egyszerűen nem engedelmeskedik.

„Hideg van” meg „meleg van”! Ez minden, amit ki tudok nyögni.

Pedig hogy szeretném ezeknek az embereknek az életét közelelről látni. A kétértelmű beszédeiket, a grimaszaikat, ahogy udvarolnak, ahogy viselkednek, amit otthon csinálnak... igen... ezt szeretném én látni!

Istenem, ha csak egyetlenegyszer bemehetnék a kegyelmes úr szalonjába, amelynek a túlsó ajtaja néha nyitva marad, és belesni oda is! Micsoda gazdag berendezés! Azok a pompás tükrök! Azok a finom porcelánok! Ó, ha egy pillanatra beléphetnék abba a zugocskába, ahol a lánya lakik. Igen... igen, igen oda szeretnék én bejutni... a budoárjába! Hogy vannak ott elrendezve azok a mindenféle vázák, az üvegcsék, a virágok, amelyeket az ember fél a leheletével is elhervasztani... és a padlón a szétszórt ruhadarabjai... mind megannyi pillangó! Istenem, ha csak egyetlenegyszer bemehetnék a hálósobájába! Ott - úgy érzem - olyan csodák vannak, olyan paradicsom, amilyen még az égben sincs. Nézni... nézni a zsámolyt, amelyre az ágyból kikelve a meztelen kis lábacsckáját helyezi... nézni, amint a lábacsckájára felhúzza a harisnyát, amely könnyű és fehér, mint a frissen esett hó... Jaj, jaj, tudom... tudom, hallgatók, hallgatók... hallgatók!

De az a beszélgetés a két kutyuska között, amit egyszer kihallgattam a Nyevszkij Proszpekten!

Hogy is mehetett ki a fejemből az a két rohadt dög! Maggie és Joli! De most aztán mindent meg kell tudnom! Úristen, hogy is felejtkezhettem meg erről! Maggie és Joli! De most azonnal elmegyek és megkeresem ezt a kis Maggiét!... Maggiekém! Te vagy azt? Maggiekém! Nesze! Ugye, milyen édes, helyes kis kutyuska vagyunk!

Most nem kell félned! Most egymagunkban vagyunk! Akarod, hogy becsukjam az ajtót? Ne, Maggie! Várj! Nesze! Maggiekém, mondjál el nekem mindent, amit a kis úrnődről tudsz!

Kicsoda ő, és milyen? Gyöngéd? És vajon engem... várj, Maggie! Te! Micsoda rohadt kis bestia! Tessék, behúzza a farkát, kapja magát és anélkül, hogy egy árva szót is szólna, kiszalad az ajtón. De én már réges-régen gyanítom, hogy a kutya sokkal agyafürtőbb, mint az ember. Arról is régen meg vagyok győződve, hogy igenis tud beszélni, csak valami istentelen makacsság folytán nem teszi.

Ez nagyon érdekes politika a részéről: megfigyel mindent, nem kerüli el a figyelmét az ember legkisebb cselekedete sem, és nem beszél. Igen!

Lesz, ami lesz, elmegyek a Zverkov-házba... holnap... igen... holnap elmegyek abba a Zverkov-házba és megkeresem azt a másik kiskutyát, azt a Joli nevűt! Sőt! Ha szerencsém van, még meg is kaparinthatom a leveleket, amelyeket Maggie írt neki! Azokból majd kiderül egy és más!

November 12.

Nem bírom azt a káposztaszagot, ami a Mesanszkaja utca butikjaiból dől. Ráadásul minden kapualjból is olyan bűdösség árad, hogy hanyatt-homlok voltam kénytelen menekülni, majd a nyakam szegtem. És ezek a gazember iparosok is, annyi füstöt, annyi izzadságszagot eregetnek a műhelyeikből, hogy teljesen lehetetlen azon a környéken sétálni.

A nyavalyás dög! Csondig belém harapott! De az a fontos, hogy ő is megkapta tőlem a magáét.

Nem... nem tudom kisillabizálni. De kutyáírást különben sem lehet gyertyafénynél olvasni! Majd holnap! Várni kell! majd holnap napvilágnál elolvasom őket! Nem szabad türelmetlenkedni! Semmit sem szabad elsietni! Majd holnap elolvassuk!

Ma, kettőkor azzal a szilárd... elhatározással indultam el... hazulról... hogy mindenképpen megkeresem és kivallatom Jolit...

Hogy a szél ütné el a farát ezeknek a finn asszonyoknak! Ez a Mávra már megint kihegyezte a tollaimat! Az én tollaimat...!

Felérve a Zverkov-ház IV. emeletére, becsöngettem. Egy fiatal lány nyitott ajtót, nem csúnya, kis szeplőcskékkel. Rögtön megismertem: ez volt az a fiatal lány, akit az idősebb hölgy társaságában láttam a Nyevszkij Prospektben. Elpirult és én rögtön megértettem, miről van szó: hohó, te kis huncut, neked már régen vőlegényre volna szükséged! „Mit óhajt?” Ezt kérdezte. „Sürgősen beszélnem kell a kegyedék kiskutyuskájával.”

Hogy milyen ostoba teremtés volt ez a lány! Rögtön láttam rajta, milyen ostoba.

De ebben a pillanatban ugatva beszaladt a kutya. Én meg akartam fogni, de az a gyalázatos dög majdnem belekapott az orromba. Ebben a pillanatban megpillantottam a vackát a sarokban, egy kosárban. Odaugrottam, kifordítottam a szalmát s a legnagyobb örömömre csakugyan meg is találtam az iratsomót!

Ebben a pillanatban a kutya beleharapott a lábikrámba, és amikor látta, hogy mégiscsak magamhoz veszem a leveleket, vadul csaholva nekem esett... Nem mész innen!

Nem, barátocskám! Ezt már nem adom vissza! Nesze!... és elinaltam!... Most aztán fény derül a kétértelmű beszédeikre, a grimaszaikra, ahogy udvarolnak, ahogy viselkednek, amit otthon csinálnak: Most végre megismerem a gondolataikat, a cselekedeteiket, az indítékaikat, és végre én is elérek mindent...

Azt hiszem, az a lány bolondnak nézett engem, mert nagyon megijedt.

Mindegy! Holnap minden kiderül. Ezekben a levelekben benne lesz minden.

A kutyák nagyon is intelligens lények. Mindenről és mindenkiről megvan a politikai véleményük. Ezekben a levelekben benne lesz minden, benne lesz a kegyelmes úrnak, ennek a ritka férfinak a teljes arcképe, minden legapróbb kis cselekedete. És talán lesz benne egy és más Őróla is Jó... jó... jó! Tudom, tudom, tudom!... Hallgatok! Hallgatok! Hallgatok!

November 13.

„Beteg vagyok! Ne zavarjanak!”

Igen, igen ennek a levélnek a betűi eléggé olvashatóaknak tűnnek, és nem tudnám megmondani miért, mégiscsak van bennük valami kutyás! Na jó! Hát akkor, olvassuk csak!

„Édes Jolikám! Sehogyse tudom megszokni ezt a közrendű nevet. Mintha nem adhattak volna neked elegánsabb nevet. Joli! Mintha engem Rózsának hívnának. Brr! Micsoda közönségesség. Na, de hagyjuk ezt! Örülök, hogy levelezhetünk!”

Igen, ez a levél egészen szabatosan van írva. És a pontok, a vesszők, az írásjelek is mind a helyükön vannak. Bezzeg ön, kedves osztályvezető úr, korántsem ír ilyen szépen, hiába is beszél állandóan lyukat a hasunkba, hogy milyen előkelő egyetemeken végezte a tanulmányait. Olvassuk csak tovább!

Nekem úgy tűnik, hogy megosztani egymással a gondolatainkat, az érzéseinket, a benyomásainkat, egyike a legnagyobb boldogságoknak ezen a földön... igen, igen... ez valami német könyvből van kimásolva... a címére már nem emlékszem.

„Ezt tapasztalatból mondom, édes Jolikám, jóllehet én nem sokat forogtam a nagyvilágban a mi házunk kapuján túl. Az én életem jólétben folyik. Úrnőm, akit a papája Sophie-nak hív örülésig szeret engem...” Sophie!...

Jaj, jaj! Tudom... hallgatok, hallgatok!!

„Sophie örülésig szeret... A papája is nagyon gyakran megsimogat. Teát iszom és kávét tejszínhabbal.”

„Bevallom neked, édes Jolikám, én semmiféle élvezetet nem találok azokban a hatalmas csontokban, amelyeket a mi Hektorunk rágsál odakinn a konyhában. Csak a szárnyas vadak csontja ízes, de csak akkor, hogyha még nem szopogattak ki belőlük a velőt. Nagyon szeretem a mártásokat is összeöntve, de csak akkor, ha nincs bennük kapor vagy másféle zöldségnövény. A hideg erőleves is jó, de a zellert, a sárgarépat és az articsókát sohasem szerettem. Nem tudok elképzelni rosszabbat, mint azt a borzalmas szokást, hogy kenyérgalacsinokat dobálnak a kutyáknak. Egy nem tudom miféle úr, aki az ujjaival mindenféle piszkos holmit összefogdosott, ugyanazokkal az ujjaival megsodorja a kenyérmorzsát, odaszólitja az embert és a galacsinjait... a szegény kutya szájába gyömöszöli. És miután visszautasítani illetlenség, az ember megeszi... Utálattal de megeszi.” Mit akar ezzel mondani? Mintha nem volna fontosabb megbeszélnivaló. Vegyünk egy másik levelet! Talán ebben lesz valami fontosabb, vagy legalább valami okosabb, nem ilyen badarság!

„Édes Jolikám! Örömmel számolok be neked minden olyan eseményről, amely a mi házunkban lejátszódik. Már meséltem neked egyet-mást arról a nevezetes személyiségről, akit Sophie »papának« nevez.”

Na végre! Ugye, hogy a kutyáknak mindenről és mindenkiről megvan a politikai véleményük. Lássuk csak a papát!

„...ez egy nagyon különös ember. A legtöbbször hallgat.” Úgy van, ezt én is megfigyeltem... itt van... „én soha nem hallottam tőle egyetlen felesleges szót sem...”

„A legtöbbször hallgat, de vagy nyolc nappal ezelőtt mihelyst magára maradt, állandóan ezt hajtogatta magában: megkapom, vagy nem kapom meg? A bal kezében egy papírlapot tartott, a jobbában összegyűrt egy másikat, és állandóan ezt hajtogatta: Megkapom, vagy nem kapom meg? Még hozzám is odafordult, és azt kérdezte: mit gondolsz Maggie, megkapom vagy nem kapom meg? Én persze az egészről egy árva szót se értettem. Megszagoltam a cipőjét, aztán szépen odébbálltam. Igen ám, de vagy egy hét múlva a papa ragyogó arccal tért haza a minisztériumból. Egész nap egyenruhás urak adták egymás kezébe a kilincset: gratulálni

jöttek. Ó, kegyelmes uram, engedje meg, hogy gratuláljak! Excellenciás uram, micsoda kegy! Köszönöm barátom, köszönöm! Ebédnél vidámabb volt, mint bármikor! Ki nem fogyott az anekdotákból. Ebéd után pedig odaszólított magához, fölemelt, magasra, egészen a melléig és így szólt hozzám: Mit gondolsz, Maggie, mi ezt? Egy kék szalagot láttam keresztbe a mellén. Megszagoltam. Semmiféle illata nem volt. Titokban meg is nyaltam: egy kicsit sós volt”.

Ejha, miket nem merészel ez a mi kis kutyuskánk: „...egy kicsit sós volt!” Csak aztán meg ne üsse a bokáját!

De azért a papa egy kicsit becsvágyó. Ezt nem árt feljegyezni: „A papa egy kicsit becsvágyó!” Nézzük csak tovább a levelet! „Édes Jolikám. Most nem folytatom, már késő van, majd holnap este, ésatöbbi... ésatöbbi...”

„Jó estét édes Jolikám! Újra itt vagyok veled. Ma az úrnőm, Sophie kisasszony...”

Nem, nem! Hallgatók!... Hallgatók!

Vegyünk egy másik levelet! Ezt ni! Tyűha! De hosszú. És még csak keltezve sincs.

„Ó, édes Jolikám, hogy érezni már a tavasz közeledtét. A szívem minduntalan feldobog, a fülem zúg, néha percekig töltök kétlábon állva az ajtó mögött, mintha várnék valakire. Nem titkolom előtted, édes Jolikám: rengeteg udvarlóm van. Ó, ha sejténéd, milyen ocsmányok is vannak köztük. Van például egy szörnyű dög, az folyton ott koslat az ablakom alatt. Ha a hátsó két lábára tudna állni, amire persze képtelen a fatuskó, egy fejjel volna magosabb, mint a papa, pedig az is jól megtermett ember! És ráadásul ez az otromba olyan szemtelen. Egy párszor már rá is mordultam, de ennek a legkisebb gondja is nagyobb ennél... Folyton csak ott koslat az ablakom alatt, a füle lelóg, a nyelve kicsüng!... Pfuj! Valódi bugris!

De azért elképzelheted, édes Jolikám, hogy azért az én szívem sincs fából! Ó, nem. Korántsem Hisz ha ismernéd azt a gyönyörű gavallért! Mindig ott szokott megállni a szomszéd kerítésnél... Tresornak hívják...

Ó, ha sejténéd, milyen csinos kis pofikája van...”

Pfuj! Hogy lehet ilyen ocsmányságokkal telefirkálni egy levelet!

Ó... embert! Embert adjatok nekem! Embert, akivel a szívem megtelik, akiben a lelkem gyönyörködik! Embert! Nem pedig ilyen ocsmányságot és undokságot!

„Ma az úrnőm, Sophie kisasszony kézimunkázott. Én ezalatt kibámultam az ablakon. Be vallom neked, édes Jolikám, nagyon szeretem megbámulni a járókelőket. Ekkor belépett egy inas és jelentette: Tyeplov!”

„Tyeplov! Vezesse be, mondta Sophie örömmel, majd odaszaladt hozzám, hogy átöleljen. Maggie, Maggiekém, ha sejténéd, milyen gyönyörű barna fiatalember, udvari nemes, gárdatiszt, a szeme olyan fekete és úgy csillámlik, mint a parázs.

Kisvártatva belépett egy fekete oldalszakállas fiatal, nemes úr. Sophie örömmel üdvözölte. Én kinyújtottam a nyakam, hogy mindent jól kihallgathassak. Ó, édes Jolikám, hisz ha sejtenéd, micsoda ostobaságokat fecsegték össze. Megtárgyalták, hogy tánc közben egy bizonyos hölgy ilyen lépést tett olyan helyett, hogy ugyanakkor egy bizonyos Bobov, aki a mellfodrával feltűnően hasonlít egy gólyához, majdnem felbukfencezett. Hogy egy bizonyos Lidocska azt képzelet magáról, hogy a szeme kék, pedig csak zöld... és csupa, csupa ilyen ostobaságot. Hogy is lehet összehasonlítani ezt a nemes urat az én Tresorommal - állapítottam meg magamban. Egek! mekkora különbség!

Először is, ennek az úrnak a képe széles és lapos, és köröskörül az oldalszakálla olyan, mintha fekete kendővel volna felkötve a foga. Ezzel szemben az én Tresorom vonásai finomak és egy csodaszép hófehér folt van a homloka közepén. És a szeme, a szája, a tartása, mind, mind olyan más! Nem is értem ezt a Sophie-t, mit talál ezen a Tyeplovon.”

Hogyan bűvölhette el ennyire... Na nem... Ez azért sántít... Ez a Tyeplov nem szédíthette meg ennyire! lássuk csak tovább a levelet!

„Nem is értem ezt a Sophiet! Mit talál ezen a Tyeplovon? Miért nem választja akkor már mindjárt akár azt a hivatalnokot, aki mindig ott szokott üldögelni a papa előszobájában. Ó, édes Jolikám, hisz ha sejtenéd, hogy az milyen idétlen alak!”

Ez ki lehet?

„Olyan furcsa családi neve van. Ott ül egész nap és tollakat farag. A haja akár a szénaboglya. A papa mindig küldöncnek használja...”

Ez rám céloz! De hát miért mondja, hogy az én hajam olyan, mint a szénaboglya?

„Sophie nem állja meg nevetés nélkül, hogyha ránéz!”

Ez nem igaz! Aljas hazugság! Undok pletyka! Kitalálás! Mintha én nem tudnám, honnan fúj a szél. Az egész az osztályvezetőm műve. Ez az ember vad gyűlöletet esküdött ellenem, acsarkodik rám és ott árt, ahol csak tud.

Nesze...

Vegyünk egy másik levelet! Abból talán kiderül az igazság!

„Édes Jolikám, remélem, megbocsájtasz a hosszú hallgatásért. Szinte teljes mámorban éltem. Joggal mondja egy szerző, hogy a szerelem egy második élet. Azonkívül nálunk nagy változások is vannak. A fiatal nemes gárdatiszt naponta vizitel nálunk. Sophie halálosan szerelmes belé. A papa nagyon boldog, és Grigorijtól, aki padlósöprés közben majdnem mindig motyog magában, azt hallom, hogy a házasságot nemsokára megkötik, mert a papa mindenáron kegyelmes úrhoz, udvari nemeshez, vagy legalábbis méltóságoshoz akarja adni Sophie-t!”

Szégyen... szégyen! Nem bírom tovább olvasni...

Az udvari nemesek és a kegyelmes urak! Igen. Ami a világon valamicskét is jó, az mindig az udvari nemeseknek és a kegyelmes uraknak jut. Az ember nagynehezen szerez magának valamit, amitől az élet egy kicsikét szebb lesz, és akkor megjelenik egy udvari nemes, egy gárdatiszt, és elkaparintja az orra elől.

A kutyaúristenit!

Ha én egyszer kegyelmes úr szeretnék lenni, azt nem azért szeretném, hogy elnyerjem a kezét... vagy ilyesmi... Hanem csak azért, hogy lássam őket magam körül sűrögni, forogni, hogy lássam őket belegabalyodni udvaroncmesterkedéseikbe és intrikáikba, hogy egyszer odaállhassak elébük és azt mondhassam:

Hé, ti ketten... köpök rátok...! igen!... Csakis ezért... szeretnék... kegyelmes úr... lenni...

Úristen! De fárasztó ez az egész!

December hava 3.

Mintha én nem tudnám, honnan fúj a szél! Az egész az osztályvezetőm műve. Ez az ember ott acsarkodik rám, ahol csak tud... Pfuj! hogy tehet ilyen ocsmányságokkal teleírni egy levelet?... el nem tudok képzelni rosszabbat, mint, hogy kenyérgalacsinokat dobálnak a kutyanak...

Már elmeséltem egyet-mást arról a nevezetes személyről, akit Sophie papának nevez. Soha nem hallottam tőle egyetlen felesleges szót sem, „odakint?”... „nyirkos, kegyelmes uram, hideg és nyirkos”... A papa mindenáron kegyelmes úrhoz, udvari nemeshez vagy legalábbis méltóságoshoz akarja adni Sophiet. „Ó, Maggie, Maggie, ha tudnád! Barna fiatalember, gárdatiszt, udvari nemes, a szeme fekete és úgy csillog, mint a parázs...” Semmi értelme sincs összehasonlítani ezt az én Tresorommal! Egek! Mekkora különbség! Először is, annak az úrnak a képe széles és lapos, körös-körül a pofaszakálla pedig olyan, mintha fekete kendővel volna felkötve a foga.

Azonkívül nálunk nagy változások is vannak... Sophie örülésig szerelmes belé, papa nagyon jó kedvű, azt hallottam Grigorijtól, aki padlósöprés közben majdnem mindig motyog magában, hogy a házasságot hamarosan megkötik...

Nem... nem, nem!! Angliában láttak egy halat, amely partra úszott, mondott két szót valami idegen nyelven, és a tudósok azóta is törik a fejüket, hogy mit mondhatott...

Szégyen... szégyen... szégyen!! Mindig csak a kegyelmes urak, meg az udvari nemesek! Ami csak a világban valamicskét is jó, az mindig az udvari nemeseknek meg a kegyelmes uraknak jut!... Az ember nagynehezen szerez magának valamit, amitől az élet egy kicsit szebb lesz, akkor megjelenik egy gárdatiszt, és elkaparintja az orra elől.

Ez a Goročovaja utca, ez a Sztoljárnája utca, ez meg a Mesánszkája utca és ez a Kokuskin-híd... ez pedig a Zverkov-ház.

...Ott ül egész nap és tollakat farag. A haja akár a szénaboglya... papa mindig küldöncnek használja... Sophie nem állja meg nevetés nélkül, mikor ránéz.

Udvari nemes! Hát aztán! Ez csak egy rang! Ez nem valami látható dolog, amit kézbe lehet venni Nem! Ez képtelenség! Ez a házasság nem jöhet létre!... azért, mert ő udvari nemes, még nincs egy harmadik szeme a homloka közepén! Azért, mert ő udvari nemes, még nincsen aranyból az orra! Az orra pont olyan, mint az enyém, vagy akárki másé. Ő is tubákolásra használja és nem evésre, tüsszentésre és nem köhögésre! Udvari nemes!...

Én már régén szerettem volna kikutatni, honnan származnak ezek a teljesen önkényes megkülönböztetések. Címzetes fogalmazó!... miért vagyok én címzetes fogalmazó!

Milyen címen? Hátha én is udvari nemes vagyok? Vagy kegyelmes úr, vagy hadsereg-főparancsnok és csak látszatra vagyok címzetes fogalmazó; Csak éppen én nem tudom, ki vagyok!

Elvégre számos történelmi példa van az ilyesmire, hogy egy egyszerű ember - nem is beszélve egy nemes emberről - de egy polgár vagy egy paraszt, igen, még egy paraszt is egyik pillanatról a másikra felfedezi, hogy valami fényes nagyúr, hadsereg-főparancsnok... vagy báró... Hát ha egy szerencsétlen kis parasztból egyik pillanatról a másikra ilyen fényes nagyúr válhat, mi van akkor, ha egy nemes emberről van szó! Mi lenne, ha egy szép nap bejönnék a minisztériumba tábornoki egyenruhában: vállbojt bal oldalt... vállbojt jobb oldalt. Keresztbe a mellemen pedig egy égszínkék szalaggal... milyen hangon csicseregne ön akkor hölgyem? És mit mondana a papa, a mi kegyelmes urunk! Mi??... Bizony, nagy karrierista őkegyelme. Szabadkőműves! Én rögtön felfedeztem, hogy szabadkőműves. Hiába mutogatja magát emennek vagy amannak, én azonnal átláttam rajta, hogy szabadkőműves. Amikor kezét ad valakinek, mindig csak a két ujját nyújtja... hát engem nem lehetne tán bármelyik pillanatban kinevezni hadsereg-főparancsnoknak vagy főkormányzónak, vagy... nem bízhatnának-e rám valamilyen más fontos funkciót?

Szeretném tudni, miért vagyok én címzetes fogalmazó? Miért éppen címzetes fogalmazó?

December 5.

Különös! Különös dolgok történnek Spanyolországban. Nem értem egészen pontosan. A trón megüresedett és a méltóságok nem tudják eldönteni, kit válasszanak utódnak... Hát ez zavargásokat szül! Hogy lehet egy trón ürest Azt írják, hogy egy bizonyos donnának kellene a trónra lépnie. Azt nem! Hogyan léphetne egy donna a trónra! A trónra király kell... ez világos; de hát azt írják, hogy király nincs. Ez lehetetlen! Egy állam nem lehet meg király nélkül! Egy állam... egy állam... nem lehet meg... nem lehet meg... király... nélkül... nélkül...

Van király, ez egészen bizonyos, csak éppen nem tudják, hogy hol tartózkodik. Talán ott is van, csak családi okoknál fogva... vagy mert fél... mert fél a szomszédos hatalmaktól... azaz Franciaországtól... meg a többi szomszédos hatalmaktól... éppen ezért kénytelen elrejtőzni... Vagy talán valamilyen más oka van rá... Például, nem tudom, de...

*

December 8.

Tessék, megszokásból, szórakozottságból majdnem bementem a minisztériumba. Már egyenesen odaindultam. De igazán nem csodálom, már úgy fő a fejem! Ez a Spanyolország... Ezek a spanyolországi események nem mennek ki a fejből! Hogy léphetne egy donna a trónra. Ezt nem fogják megengedni! Először is Anglia fog tiltakozni... Úgy van! Angliának

nem is marad más hátra, mint hogy tiltakozzék. Na és a franciák? A franciak tán csak úgy belenyugszanak az ilyesmibe! Aztán itt van az egész közép-európai politikai helyzet! Az osztrák császár sem fog belenyugodni. Éppúgy nem fog belenyugodni, mint a mi uralkodónk, a cár, aki... aki... ó, hogy felkavarnak, hogy kimerítenek ezek az események! Nem tehetek semmit...

Mávra megjegyezte, hogy az utóbbi időben nagyon szórakozott vagyok. De hát igaz is. Tegnap is például, miután megteáztam, nyilvánvalóan szórakozottságból a földre dobtam a csészealjat. Rögtön darabokra is tört.

Az imént meg - tessék - majdnem bementem a minisztériumba...

Ma benn voltam a minisztériumban. Utána ettem egy falatot.

Ebéd után elmentem sétálni egyet aへgyre... aztán hazajöttem és elnyúlva az ágyamon pihentem, egészen mostanáig... és ha Anglia mégiscsak beleegyezik. Akkor a franciáknak nem marad más hátra, mint hogy... Hogyan léphetne egy donna a trónra!...

Úristen! Nem tudok kitalálni semmi okosat!

Jaj!... jaj, jaj, jaj, jaj...!

2000-ben, április 43-án.

A mai nap nagy, nagy ünnep! Spanyolországnak van már királya. Megtalálták. Ez a király én vagyok. Csak az imént tudtam meg. Szinte egyik pillanatról a másikra belém hasított a világosság... De hát hogyan! Hogyan is hittem akárcsak egy másodpercig is, hogy én valamiféle címzetes fogalmazó vagyok? Én! Hogyan fészkelhette be magát az agyamba ez az örült gondolat? Tiszta szerencse, hogy valakinek nem jutott eszébe bolondokházába záratni miatta. Na de most végre minden tiszta és világos. Eddig szörnyű volt. Én egyszerűen nem értettem semmit. Mintha valami szürke ködbe burkolózott volna az egész világ. Mindez azért van, mert az emberek azt hiszik, hogy az agy a koponyában székel. Hát ez egyáltalán nem így van! Egy szél hozza, amely a Káspi-tenger felől fúj. Én tüstént feltártam Mávra előtt, ki vagyok. Micsoda ostoba teremtés ez a Mávra. Amikor megtudta, hogy Spanyolhon királya előtt áll, összecsapta a tenyerét, majdnem meghalt a rémülettől:

Szent isten! Segítség... segítség!

Életében nem látott még spanyol királyt. Éppen ezért igyekeztem megnyugtatni, kegyes szavakkal biztosítottam jóindulatomról: közöltem vele, hogy egy csepp haragot sem táplálok a szívemben, amiért időnként hagyta kihűlni a kályhám, vagy kihegyezte a tollaimat...

Ezek a népek tudatlanok. Nem szabad, egyszerűen nem szabad őket művelt egyénekként kezelni. Természetes, hogy megijedt, mert meg volt győződve róla, hogy minden spanyol király II. Fülöphöz hasonlít. Hát persze megmagyaráztam neki, hogy semmi közös sincs bennem II. Fülöppel!

Nem megyek be a minisztériumba. Menjenek a pokolba! Nem uraim, többé nem fogtok be engem, nem fogom többé körmölni az irományaitokat!... nem megyek be a minisztériumba!

Augusztus 86-án, nappal és éjszaka között

Ma bent voltam a minisztériumban. A szolga eljött értem a minisztériumból, hogy becítálgon, mivel ott - úgymond - már több mint három hete nem végzem a funkciómat.

Bementem a minisztériumba... Tréfából. Az osztályvezetőnk persze azt hitte, hogy én majd tisztelgek előtte, hogy majd előadom a mentségeimet. De én csak ránéztem, semmi különös rosszindulat, semmi különös jóindulat, és nyugodtan leültem a helyemre. Csak néztem, néztem ezt a hivatalnokseregletet. „Hisz ha tudnátok, ki ül köztetek!” Vajon mi történne! Szentséges Krisztusom! Micsoda tohuvabohu támadna! Az osztályvezetőnk maga, övig hajolna előttem... mint most a kegyelmes úr előtt. A többiek pedig hogy reszketnének, hogy most majd bosszút állok az ugratásokért, a kínzásokért.

Híre ment, hogy közeledik a kegyelmes úr. Tyű! Micsoda izgalom támadt! A hivatalnokok mind ide-oda futkostak, tolakodtak, hogy ki-ki minél hamarabb kerüljön a kegyelmes úr színe elé. És amikor átvonult a szobánkon, mindenki gyorsan begombolta a kabátját... Én csak ültem nyugodtan a helyemen, mintha misem történt volna. Mi az, egy kegyelmes úr? Hogy én az ő kedvéért begomboljam a kabátomat? Hogy én ő előtt felkeljek? Soha! Hát milyen kegyelmes úr ez! Nem kegyelmes úr, hanem egy dugó! Egy közönséges dugó! Egy kukoricacsutka, amivel a hordókat szokás bedugaszolni... irományokat tettek elém, hogy írjam alá őket. Nahát ez igazán nagyon mulatságos!

Önök talán azt hitték, hogy én majd ide, a lap aljára odaírom a nevemet:

Axentyij Ivanovics Popriscsin, címzetes fogalmazó? Igen?

Tisztán, olvashatóan oda, ahová a kegyelmes úr szokott aláírni, szépen odakalligrafáltam: VII. Ferdinánd. Es.Ká.

Bezzeg milyen hódolatteli csend támadt rögtön. De én csak intettem a kezemmel... nem, nem uraim, csak semmi hódolat! Köszönöm! Nem kell! Azzal el is hagytam az épületet és egyenesen a kegyelmes úr lakására siettem. Ő persze nem volt otthon... hiszen... A lakáj nem akart beengedni; hát akkor közöltem vele, ki vagyok, persze rögtön leesett az álla és én már benn is voltam. Egyenesen a budoárba siettem.

Sophie ott ült a tükör előtt. Amikor meglátott, megriadt, hátrálni kezdett...

Ne!... Hát miért?...

Meg se mondtam neki, hogy én vagyok a spanyol király. Csak közöltem vele, nem is sejti, mekkora boldogság vár rá, és hogy ellenségeink minden mesterkedése ellenére is egybe fogunk kelni. Ehhez nem is akartam egyebet hozzáfűzni és elhagytam a szobát.

De milyen ravasz teremtés az asszony! Én csak most tudtam meg, valójában milyen is a nő! Én vagyok az első, aki felfedeztem, kibe szerelmes a nő. A nő az ördögbe szerelmes!

A fizikusok? A fizikusok mindenféle badarságot össze-vissza fecsegnek, hogy a nő ilyen, a nő amolyan. A nő csakis az ördögbe szerelmes!

Tessék! Nézzék csak - ott... ott... azt a nőt, aki az emeleti páholyból idevillantja most a látcsövét! Azt hiszik, azt a kővér urat bámulja, a kitüntetéssel a mellén? Nagyon tévednek, az ördögöt nézi, aki annak az úrnak a háta mögött áll!

Látják, most... most bújik elő a frakkja mögé. Az ujjával int a nőnek. És az feleségül fog menni hozzá.

És ezek mind, akiket itt látnak, ezek a derék családapák, ezek a kitűnő polgárok, akik hajlonganak minden szélre, akik ostromolják és megszállják az udvart, hogy ők így meg úgy, milyen dicső hazafiak. Pénzt! Kitüntetést, birtokot akarnak kapni ezek a dicső hazafiak! Az apjukat, az anyjukat, a jóistent magát is eladnák, ha pénzt kapnának érte... a törtető Judások!!!

És ez a szemérmetlen törtetés onnan ered, hogy a nyeldekölőjük alatt egy kis hólyag rejtőzik, melyben egy gombostűfej nagyságú giliszta mozog. Ezt meg egy Mesanszkaja utcai borbély készíti... hogy is hívják, na... a nevét elfelejtettem, de biztos forrásból tudjuk, hogy bábaasszony-feleségével azért járja a világot, hogy elterjessze a mohamedanizmust és - úgy mondják - a francia nép legnagyobb része ezért él mohamedán hiten.

Dátum nélkül.

Ma sétát tettem a Nyevszkij Prospektben. Inkognitóban. Arra hajtattott hintaján őfelsége, a cár. Az itteni uralkodó! Mindenki levette a kalapját. Én is. Nem akartam, hogy ott, mindenki rám ismerjen. Nem tartottam helyénvalónak, hogy ott mindenki előtt leleplezzem, hogy én vagyok a spanyol király. Előbb úgy illik, hogy bemutatkozzak a cári udvarnál. Ami engem ebben eddig visszatartott az az, hogy még nincs spanyol nemzeti öltözékem.

Talán ebből ki lehetne szabni! Á, újat kell csináltatni a szabónál! De hát ezek a szabók valóságos csirkefogók. Nem is dolgoznak, állandóan csak a spekuláción jár az eszük, legtöbbször a járdát kövezik... Az ünnepi köpenyem! Úgy van! Mindössze négyszer volt rajtam...

Majd magam, mert ezek a csirkefogó szabók még össze-vissza szabdalnák nekem... Hogy senki meg ne lássa! Ollóval elejétől végig átszabom, mert a szabásnak egészen másnak kell lennie!

Elfelejtettem a dátumot. Nem is volt hónap!

Így ni! Végre! Kész! Most már akár meg is jelenhetnék a cári udvarnál. Nem, kíséret nélkül nem volna helyénvaló. Ez sokat elvenne a méltóságom súlyából. Igen. Meg kell várnom, amíg értem jön a spanyol küldöttség! De hát igazán jöhetnének már értem. De hátha már üzentek értem, csak még nem kaptam meg. Úgy van. Magamnak kell lemennem, érdeklődni a postán!

3. kép.

Micsoda ostoba tökfilkó! Mintha a spanyol királynak levelet kellene írnia, mint valami közönséges kupecnek. Kérdezem a postán, vajon megjött-e már a spanyol küldöttség, és ez a hatökör postás nem akar tudni semmiről.

„Nem, kérem, semmiféle spanyol deputációról nem tudunk. De ha uraságod levelet óhajt írni, azt a tarifa szerint felvesszük.”

„Levelet! Akassza fel magát! Levelet a gyógyszerésznek írnak.”

Mintha a spanyol királynak levelet kellene írnia... Mint valami közönséges kupecnek!

IV. kép

Madrid 31. ápril is, meg nem is!

Nos hát, végre itt vagyok Spanyolországban. Olyan hirtelen történt mindez, hogy alig volt más módon gondolkodni rajta.

Reggel eljöttek értem a spanyol küldöttség tagjai és kocsiba ültünk. De ez azért furcsa! Olyan hosszú ideig vártam ezt a spanyol küldöttséget... most meg mire való ez a nagy rohanás. Olyan gyorsan száguldottunk, hogy egy félóra alatt elértük a spanyol határt. Egy félóra! Ez lehetetlen! Bár igaz, ezek a gőzmozdonyok, meg gőzhajók, amikkel most teli van egész Európa, azért ezek nagyon sebesek. Igen, ez azért mégiscsak lehetséges!

De azért furcsa világ ez a Spanyolország. Ahogy beléptem az első helyiségbe, egy csomó kopaszra borotvált fejű urat pillantottam meg. Rögtön kitaláltam, hogy ezek vagy katonák, vagy grandok lehetnek, hiszen azok borotválják kopaszra a fejüket. De a legfurcsább az volt, amikor belépett a birodalmi kancellár, megragadott, belökött engem egy... szóval egy... mellékhelyiségbe és azt mondta: „itt maradsz! És ha azt mered nekem mondani, hogy te vagy VII. Ferdinánd, én majd elveszem a kedved tőle.” Persze rögtön kitaláltam, hogy ez valami próbatétel és azt válaszoltam: „Én VII. Ferdinánd vagyok, és ezt ön is éppen olyan jól tudja...” Igen! és ekkor a birodalmi kancellár, legnagyobb csodálkozásomra, botjával kétszer a vállamra sújtott. De olyan fájdalmasan, hogy alig bírtam magam visszatartani, hogy fel ne sikoltsak. Persze aztán összeszedtem magam, mert kitaláltam, hogy ez valami lovagi szokás nagy méltóság elfogadásakor. Fantasztikus! Spanyolországban még élnek a lovagi szokások!

Egyedül maradván elhatároztam, hogy rögtön államügyekkel fogok foglalkozni. Felfedeztem, hogy Spanyolország és Kína tulajdonképpen egy ugyanazon ország. Csak tudatlanságból tartják őket két különböző államnak.

Miért? Azt tanácsolom önnek, írja fel egy papírcédulára: Spanyolország. És?... Na?... Mi jön ki belőle? Kína! Igaz?

De mélyen felzaklatott egy esemény, amelynek holnap kell bekövetkeznie. Holnap 7 órakor különös esemény fog végbemenni. A föld rá fog ülni a holdra. Wellington... igen Wellington, a híres angol kémikus is említi: bevallom, én szívdobogást kaptam, amikor elképzeltem a hold finomságát, végtelen törekenységét. Mindenki nagyon jól tudja, hogy a holdat Hamburgban gyártják, ráadásul meglehetősen gusztustalan körülmények között. Csodálom, hogy Anglia erre még nem figyelt fel.

Egy sánta kádármester gyártja, és nyilvánvaló, hogy ez a gügye azt sem tudja, mi az a hold. Belerak egy kátrányozott huzalt, hozzáönt 5 kanál olajat, amitől aztán olyan bűdösség terjed el az egész földön, hogy mindenki kénytelen befogni az orrát. Ez az oka annak, hogy a hold ilyen lágy gömb. Éppen ezért nem is tudnak élni rajta az emberek.

Ebben a pillanatban nem is élnek rajta mások, csak orrok.

Íme: ezért nem látja senki az orrát. Az összes orrok fent vannak a holdon.

De amikor arra gondoltam, hogy a föld, ez a súlyos tömeg, ha rátelepszik az orrainkra, porrá lapíthatja őket, bevallom, engem olyan páni félelem fogott el, én azonnal levettem a cipőmet, és átsiettem az államtanács helyiségébe, hogy parancsot adjak a rendőrségnek, akadályozza meg, hogy a föld ráüljön a holdra!

Hál istennek, a kopasz fejű grandok, akiket ott találtam az államtanács helyiségében, rendkívül intelligens embereknek bizonyultak, és amikor rájuk szóltam: „uraim, mentsük meg a holdat, nehogy a föld ráüljön!” - egy emberként hajlandók voltak királyi akaratomat teljesíteni. Sőt, akadtak egyesek közülük, akik igyekeztek felmászni a falra, hogy elérjék a holdat... igen...

És akkor újból belépett a birodalmi kancellár. Mindenki szétfutott. Miután én vagyok a király, én egyedül bár, de ott maradtam. És akkor a birodalmi kancellár botjával ismét a hátamra sújtott és erőszakkal bekísért ide, ebbe a szobába.

Milyen erős a népszokások hatalma Spanyolországban!

Január, ugyanabban az évben, amely február után következik.

Nem, nem, nem!!! Nem értem! Micsoda világ ez a Spanyolország! Az udvari szokások olyan különösek! Nem értem! Semmit se értek! Ma kopaszra borotválták a fejemet, pedig torkomszakadtából kiabáltam! Én nem akarok szerzetes lenni! Én nem akarok szerzetes lenni! De aztán! Mi történt velem aztán, amikor hideg vizet kezdtek zúdítani a fejemre! Soha életemben ilyen pokoli szenvedésben nem volt részem! Úgy kellett lefogni! Majdnem megvadultam! Miért?! Mi értelme ennek a szokásnak? Ez embertelen, értelmetlen szokás! Én nem akarok tovább...

Én nyilvánvalóan az Inkvizíció karmaiba kerültem. Hát persze, minden emellett szól. És az, akiről azt hittem, hogy a birodalmi kancellár, az a főinkvizítor személyesen. De akkor is... hogy lehet a király alárendelve az Inkvizíciónak?

Franciaország! Úgy van. Franciaországtól mindent el lehet várni. És különösen attól a felkantározott számártól, attól a Polignactól. Az üldöz engem!

Odahaza galád módon elnyomja a sajtószabadságot, most pedig megesküdtött, hogy engem tesz tönkre.

Csakhogy én átlátok ám rajtad barátocskám, mert téged meg Anglia rángat dróton. Anglia nagy politikus. Anglia mindenhová beszivárogo!

Mindenki tudja: Anglia szippantja a tubákat, de Franciaország tüsszent tőle!

25-én.

Ó, ez a bot, ez nagyon kegyetlen dolog! Az előbb meghallottam a főinkvizítor lépteit és elbújtam az ágy alá. Nem látott meg és el kezdett kiabálni: „Hé, Popriscsin!” Hallgattam.

„Hé, Axentyij Ivanovics, címzetes fogalmazó úr!” Meg se mukkantam! „Felséges uram! VII. Ferdinánd!”

Nem, testvér! Nekem te most már hiába váltasz színt, úgyis tudom, hogy újból csak hideg vizet zúdítsz a fejemre. De végül mégiscsak megtalált és botulésekkel kikergetett az ágy alól.

Jaj, ez a bot, ez nagyon tud fájni!... De hiába ütsz!! Erőt ad nekem a felfedezés, amelyre végül is rájöttem!!

Minden kakasnak megvan a maga Spanyolországa!

Itt hordja a tollai alatt! Éljenek a kakasok!

Éljenek a világ összes kakasai!...

Erre bedugaszolt ide, ebbe a hordóba és mindenféle ocsmány büntetésekkel fenyegetőzve dühöngve kiszaladt a szobából. De én mélyen megvetem a tehetetlen komisszáért, mert én meg tudom, hogy őt csak Anglia rángatja dróton, egy hitvány báb... aki...

Janu árva sárnap.

Nem! Nem bírom elviselni tovább a kínzásait! Úristen! Mit csinálnak itt velem! Hideg vizet zúdítanak a fejemre, ütnek, vernek, meg se hallgatnak! Mit csináltam én nekik! Mit adhatok én nekik? Nincs semmim.

Segítség! Mentsetek meg! Vigyetek el innen! Adjatok egy trojkát, három jó lovat, kocsis fel a bakra! Csilingeljetekek csengettyűk! Paripák fel a felhők fölé!

Messzebb! Még messzebb! Vigyetek el egy másik világba; ahol végre nem látok már semmit.

Jó! Egy csillag hunyorog odalenn a mélyben; egy erdő bólogat a sötét fáival, a hold fénye kíséri. Szürke ködgomolyag a lábam alatt. Mi ez? Kis... orosz kunyhók közelednek.

Az én hazám!... Mama!... Az én mamám ül ott az ablakban. Mama! Nézd mit csinálnak a fiacskáddal! Mama! Kínoznak! Ejts egy könnycseppet a fiacskád fájó fejére!... Nézd! Mama, nincs a fiadnak helye ezen a földön... Mindenütt kergetik! Mama! Szorítsd magadhoz szegény, beteg fiacskádat!! Mama!... Várj meg! Mama!

Mondjátok csak, tudtátok, hogy az algíri bejnek egy óriási bibircsók van az orra alatt?

VÉGE